

מחשבת קצרה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן

SHORT MACHSHAVA ON THE DAF

בבא מציעא מו

עניין: הערמה במעשר שני ומכירת חמץ

חתם סופר או"ח סי' סב

ובמשנה דמס' מע"ש [פ"ד מ"ד] כיצד מערימים על מע"ש דאמר בירושלמי משום ברכה, משמע דזולת זה היה ראוי לאסור להערים ולהפקיע חומש, י"ל לא שהיה ראוי לאסור דהוי ל"י למיתני המערים במע"ש ואומר לבנו וכו' דינו כך וכך ולא שיאמר כיצד מערימים כאילו תקנתא דרבנן הוא להערים, ומסיק משום ברכה, פ"י גבי לא תוכל שאתו כתיב [דברים י"ד - כ"ד] כי יברכך ה' אלהיך והב"ב מפני שהיו צריכים להוסיף חומש נמנעו מלפדותם והעלו הפירות והפסידו הברכה, ע"כ המציאו חז"ל ערמה של היתר לפדות בלי חומש ולהעלות המעות. ונראה שע"ז אירע לבסוף שחסרו פירות בירושלים ואסרו פדיון כרם רבעי מהלך יום מירושלים כדי לעטר שוקי ירושלים בפירות [כביצה ה' ע"א] ומ"מ על מע"ש לא גזרו במהלך יום משום דכתיב ביה ברכה, משא"כ רבעי אע"ג דפדיונם ילפינן קודש קודש ממעשר [ע"י קידושין ג"ד ע"ב] מ"מ לענין ברכה לא ילפינן, (א"כ) [א"נ] מע"ש עיקור במשקה תירוש יצהר ולא בפירי ענבים משא"כ רבעי. ומ"מ צל"ע מפ"ק דתמורה [י' ע"ב] כיצד מערימין על הבכור מ"ט נתנו חז"ל עצה להפסיד מתנות כהונה להערים על הבכור בזמן שבהמ"ק קיים ע"ש. מ"מ מצד וטעם גזרה דרבנן לאסור הערמה האריך הגאון בכור שור עלינו הדרך ואנו אין לנו ראייה ברורה לאסור:

ירושלמי מעשר שני פ"ד ה"ג וביאור הגר"ח שם

על מעות [שבבית: גמ' ר' אבון אמר איתפלגון ר' לעזר ור' יוסי בר חנינה חד אמר למה מערימין עליו] מפני שכתוב בו ברכה. כי יברכך ה' אלקיך ומהו ברכה שבו שהוא יכול ליפטר מן החומש ע"י הערמה: למה פודין אותו

אבן פנה לרבי אליהו קלאצקין סעיף יא

וכן ענין מכירת חמץ לא"י עני, הנראה כעולכנא דרייני להודקק למעשה הערמה (כ"ז מ"ט נגוטין דף לו גבי פירוק), ישרים דרכי ד' צדיקים ילכו בם, כאשר מפני חומר איסור כל יראה וכל ימצא ומצות השבתה, גומר ומקנה להאי הקינה באמת ובתמים, וחומר האיסור מכריחתי להתרצות להקנות לו חמצו, הגם שפעמים יוכל להפסיד מזה, אם יאבדם האי הקינה, ולא ימצא לגביה ממנו כסף מחירם, ולא בתיקון הגאונים ול האיש, מה שאצל כמה אנשים נחשבת המכירה לנימוס וצירמוניה ושאיין בדעתם להקנות, וכמו שלא תתבטל מעלה התפלה במה שיש מפטפטים בפיהם ולכסם כל אחם, ושהם מפי שנאמר בהם, קרוב אתה בפיהם ורחיק מבליותיהם.

ובירושלמי (פ"ד דמע"ש ה"ג) קאמר, למה מערימין עליו מפני שכתוב בו ברכה, ולכאורה ופלא, הלא אדרבה כיון שהבטיח ה"ת שישלח את ברכתו לכל מי שיקיים מצות מעשרות בתיקונו, מהראוי שלא להערים ילפדות בלא חומש, כיון שלא יפסיד מזה מ"מ, ואדרבה יתברך בזכות קיום המצוה, ויחכן כינת הדברים, וכיון, שכתוב בו ברכה. אין איש מישראל חשיד ברבר לבקש הערמית להפקיע עצמו מברכה, ובידאי מה שאומר, לבנו ולבתו הגדולים - הילך מעות אלו יפדה לך מעשר שני זה, אין כינתי להערים וגמר ומקנה כלב שלם, יאינו עושה כן אלא כשהיא מוכרה לזה, וקאמר לשון, מערימין לפי שנראית כענין הערמה, יבעין מה שמצינו שאמרו, כיצד מערימין על הבכור (תמורה דף כ"ד), שהגם שעושה כדון וכדיליף מקרא, נראה כענין הערמה, וכיון, שכתוב בו ברכה אינו חשוד להערים ממש, כענין מ"ש (כ"ז דף מ) דכיון דכפרה היא - מחמר חמיר עליויה ולא בעי משכוניה, (וצ"ע מ"ש בירושלמי

